

Οι ομάδες πίεσης, τα πολιτικά τζάκια και το φρένο στην ανάπτυξη

Μπορεί η θεωρία του Αμερικανού νομπελίστα οικονομολόγου Edmund Phelps (2006) να συμβάλει στην απογείωση της ελληνικής οικονομίας; Στο καίριο αυτό ερώτημα, τέσσερις διαπρεπείς άνθρωποι του πνεύματος αλλά και της πράξης, προσπάθησαν να δώσουν απάντηση πριν λίγο καιρό στον χώρο του InnonAthens. Με αφετηρία το περίφημο βιβλίο του νομπελίστα Αμερικανού οικονομολόγου, καθηγητή **Edmund Phelps**, «Πρόοδος για όλους» (εκδόσεις Επίκεντρο), οι κ.κ. **Αριστ. Δοξιάδης**, σύμβουλος επιχειρήσεων, **Πέτρος Παπασαραντόπουλος**, εκδότης, **Κ. Π. Αναγνωστόπουλος**, καθηγητής ΔΠΘ, και **Αντώνης Οικονόμου**, διευθυντής InnonAthens, συζήτησαν τις καινοτομικές και αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας, στην οποία παραδέχθηκαν ότι τα παράδοξα έχουν τον πρώτο λόγο.

Γιατί, όμως, επελέγη προς συζήτηση το βιβλίο του Edmund Phelps, που όταν πρωτοκυκλοφόρησε, το 2013, οι Φαϊνάνσιαλ Τάϊμς το χαρακτήρισαν ως ένα από τα σημαντικότερα όλων των εποχών παγκοσμίως; Διότι, κατά την άποψή μας, το βιβλίο αναδεικνύει αλήθειες και πραγματικότητες που δεν βολεύουν. Ούτε την πολιτική, αλλά ούτε και ευημερούσες, απαθείς μπροστά στο μέλλον κοινωνίες. Κυρίως, τις κοινωνίες αυτές στις οποίες ένας **κακώς εννοούμενος κρατισμός**, με σύμμαχό του ποικίλα συντεχνιακά συμφέροντα, επιδρά σήμερα παραλυτικά και αντιστέκεται σε κάθε πρόοδο. Είναι δε τέτοια η τύφλωσή του που δεν καταλαβαίνει πώς και γιατί πριονίζει και το κλαδί πάνω στο οποίο κάθεται. Οι δε ζημιές που προκαλεί είναι ανυπολόγιστες, πλην όμως αποκρύπτονται και συσκοτίζονται, σκοπίμως βέβαια, από αυτούς που τις προκαλούν. Και οι όποιοι, κατά κανόνα, στις κοινωνίες όπου δρουν έχουν κυρίαρχες θέσεις σε όλα τα επίπεδα.

Υπό αυτή την έννοια, το βιβλίο του νομπελίστα οικονομολόγου είναι διαπεραστικό και, για όσους εφησυχάζουν, αφυπνιστικό. Με απόλυτα κατανοητό στυλ, ο συγγραφέας καταρρίπτει μύθους και προβάλλει αξίες που εδώ δεν τυγχάνουν ιδιαίτερου θαυμασμού. Καθόσον οι συντεχνίες είναι πανίσχυρες στη χώρα μας και έχουν την ανάλογη επιρροή στην κοινή γνώμη. Όμως, το θέμα που ο γνωστός καθηγητής φέρνει στο προσκήνιο, ο **κορπορατισμός**, είναι σοβαρό και έχει οδυνηρές επιπτώσεις για τους πολλούς προς όφελος των λίγων. Αυτών, δηλαδή, που σε μία κοινωνία συνθέτουν τις αποκαλούμενες **«ομάδες πίεσης»**.

Ιδιαίτερα στην **Ελλάδα**, αυτές είναι αρκετές συνδέονται δε με τα περίφημα **«πολιτικά τζάκια»** και σίγουρα φέρουν τεράστιο μερίδιο ευθύνης όχι μόνον για την χρεοκοπία της χώρας, αλλά και για την απαράδεκτη θεσμική της **ανεπάρκεια** σε πολλούς ζωτικούς τομείς. Διότι, με βάση την θεωρητική και πρακτική προσέγγιση του νομπελίστα οικονομολόγου, ο κορπορατισμός είναι ο μεγαλύτερος εχθρός της ανάπτυξης και σήμερα συνιστά πραγματική απειλή για την παγκόσμια οικονομία.

Ο λόγος είναι απλός. Τα **συντεχνιακά συμφέροντα** αντιστρατεύονται κάθε πρόοδο και καινοτομία, προκαλούν θεσμικές παραμορφώσεις, αφαιρούν κοινωνικό και οικονομικό δυναμισμό και αποδυναμώνουν την ατομική δημιουργία. Τελικά δε πλήττουν τη συλλογική ευημερία. Αυτήν ακριβώς, που όπως γράφει ο Edmund Phelps, « εδράζεται στην ανάπτυξη του ατόμου, ήτοι στην προσωπική επένδυση και ανάπτυξη, στην έφεση για ανάληψη κινδύνων και στην αυτοολοκλήρωση».

Από την άποψη αυτή, θα μπορούσαμε να πούμε ότι για τον νομπελίστα οικονομολόγο, η ανάπτυξη-μεγέθυνση εξηγείται λιγότερο από τον συνδυασμό των συντελεστών παραγωγής και της τεχνικής προόδου και περισσότερο από την ύπαρξη μίας ηθικής της ελευθερίας, η οποία επιτρέπει σε κάθε άτομο να αναλαμβάνει την ευθύνη του εαυτού του, να καινοτομεί και να χαράζει το ίδιο τον δρόμο της ζωής του. Έτσι, ο συγγραφέας της «Προόδου για όλους» πιστεύει –και το τεκμηριώνει– ότι η μαζική ευημερία είναι συνάρτηση μίας **ενδογενούς και καινοτόμου ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο**, αλλά με δυνατότητες παγκόσμιας ενδεχομένως διάχυσης.

Επικαλείται δε, στο επίπεδο αυτό, την πορεία των αναπτυσσόμενων οικονομιών τα 200 τελευταία χρόνια, οι οποίες όχι μόνον ξεπέρασαν τα όρια της φτώχειας, αλλά γνώρισαν και πρωτοφανή επίπεδα κοινωνικής ανάπτυξης και προστασίας.

Ωστόσο, κατά τον νομπελίστα οικονομολόγο, «ο δυναμισμός αυτός μπορεί να εξασθενήσει **από κακούς θεσμούς**, οι οποίοι παράγονται είτε από μία ατελή αντίληψη της κατάστασεως είτε από ανταγωνιστικά συμφέροντα». Τα συμφέροντα αυτά, εξάλλου, από την μία πλευρά υπονομεύουν συγκεκριμένες αξίες και, από την άλλη, παρεμποδίζουν την ανάπτυξη άλλων. Για να καταλάβει κανείς τί θέλει να πει ο Αμερικανός καθηγητής, αρκεί να διαβάσει ή να ακούσει πρόσφατες δηλώσεις ελληνικών συντεχνιών και αμέσως θα σκιαγραφηθεί μπροστά του η σύγχρονη ελληνική οικονομική και κοινωνική τραγωδία.

Έτσι κατά τον νομπελίστα οικονομολόγο, στη σημερινή φάση της τεχνολογικής εξέλιξης και του συνεπαγόμενου οικονομικού μετασχηματισμού, ο δρόμος προς την ευημερία για όλους ,είναι συνάρτηση των δυνατοτήτων να οικοδομηθεί μια **«νεωτερική οικονομία»**. Μια οικονομία δηλαδή που θα ευνοεί την καινοτομία, όπως και την παραγωγή πρακτικής γνώσης μέσω της παραγωγικής διαδικασίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η δυσκολία, η ανακάλυψη, η αναζήτηση της αλλαγής, το πάθος και η θέληση εξόδου από τη μιζέρια, αποτελούν ασφαλέστερη πυξίδα ανάπτυξης από τα συντεχνιακά συμφέροντα και τους θανάσιμους εναγκαλισμούς τους.